

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 6 juli 2007

Mål nr

T 4961-05

KLAGANDE

Sekretessbelagda uppgifter

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Advokat S L

MOTPART

H V

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Advokat F B

SAKEN

Skadestånd

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Nedre Norrlands dom den 23 november 2005 i mål B 946-05

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom, såvitt nu är i fråga, bestämmer Högsta domstolen det belopp som H V har att utge som skadestånd till Flickan A till femtiotusen (50 000) kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 16 juli 2002 till dess betalning sker.

För det biträde S L lämnat Flickan A i Högsta domstolen fastställs ersättning enligt rättshjälpslagen till elvatusentvåhundratjugo (11 220) kr för arbete. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 2 244 kr.

För det biträde F B lämnat H V i Högsta domstolen fastställs ersättning enligt rättshjälpslagen till femtusenettjufyrtiofem (5 145) kr för arbete. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 1 029 kr.

Vad hovrätten förordnat om sekretess skall bestå.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Klaganden – Flickan A – har yrkat att H V skall förpliktas utge skadestånd till henne med ytterligare 75 000 kr, avseende kränkning, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 16 juli 2002 till dess betalning sker.

H V har bestritt ändring.

DOMSKÄL

Enligt hovrättens i denna del lagakraftvunna dom har H V fällts till ansvar för bl.a. grovt sexuellt utnyttjande av underårig vid tre tillfällen. Gärningarna har bestått i att H V hållit sin penis mellan den då knappt fyraåriga Flickan A:s skinkor och mot hennes könsorgan samt att han fått hennes hand att hålla om hans penis. Annat är inte utrett än att gärningarna genomfördes medan flickan sov och gärningarna har inte innefattat något våld eller annat handlande som ger anledning att anta att flickan i sitt sovande tillstånd skulle ha uppfattat vad som pågick.

I 2 kap. 3 § skadeståndslagen föreskrivs att den som allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet, frid eller ära skall ersätta den skada som kränkningen innebär (s.k. kränkningersättning).

Att de mot Flickan A riktade gärningarna innefattar en allvarlig kränkning av hennes person är ställt utom varje tvivel. Enligt bestämmelsens ordalydelse är det emellertid inte kränkningen i sig som berättigar till ersättning utan ”den skada som kränkningen innebär”. Frågan i Högsta domstolen är i första hand om Flickan A kan sägas ha drabbats av någon sådan ersättningsgill skada som avses i bestämmelsen om kränkningersättning.

För att en person-, sak- eller förmögenhetsskada skall vara ersättningsgill enligt skadeståndslagen krävs att det föreligger ett orsakssamband mellan den ansvarsutlösande handlingen och skadan. Bestämmelsen om kränkningersättning överensstämmer i så måtto med skadeståndslagens bestämmelser om andra ersättningsformer att även denna förutsätter ett samband

mellan den gärning som utlöser skadeståndsskyldigheten och en ersättningsgill skada. I förarbetena till den nuvarande regleringen (prop. 2000/01:68 s. 66) anges emellertid, med hänvisning till användningen av ordet ”innebär”, att det är korrekt att tala om ersättning för själva kränkningen trots att det enligt lagtexten ”i strängt logisk mening” är ”skadan” och inte ”kränkningen” som ersätts. Att lagtexten utformats på detta sätt anges vara grundat på ”skäl som närmast är av systematisk art”(jfr a. prop. s. 49).

Vid kränkning skall, i motsats till vad som i regel gäller vid andra ersättningsformer, frågan om vilken skada som uppkommit inte bedömas fristående från värderingen av den ansvarsutlösande gärningen. Tvärtom är det förutsatt att utgångspunkten för värderingen av skadan (bestämmande av kränkningersättningen) skall vara en på förhärskande etiska och sociala värderingar baserad bedömning av den ansvarsutlösande gärningen (jfr t.ex. prop. 1972:5 s. 572 och prop. 2000/01:68 s. 51).

Att det är den ansvarsutlösande gärningen och omständigheterna kring denna som primärt är avgörande för bedömningen av skadan framgår också av föreskrifterna om bestämmande av skadestånd i 5 kap. 6 § skadeståndslagen. Det grundläggande är enligt den regleringen den ansvarsutlösande handlingens art och varaktighet. De exempel som i övrigt anges på faktorer som särskilt skall beaktas är också samtliga anknutna till denna handling.

Det är mot den angivna bakgrunden naturligt att det i förarbetena sägs (prop. 2000/01:68 s. 19) att kränkningersättning, i motsats till ersättning för personskada, inte avser de efterföljande reaktionerna på gärningen utan tar sikte på att ersätta den kränkning av den personliga integriteten som uppkommer just i samband med angreppet. Detta behöver dock inte betyda att

den angripne måste ha varit medveten om angreppet när det företogs. En ersättningsgill kränkning kan föreligga även om den angripne inte uppfattat angreppet på grund av exempelvis medvetlöshet eller sömn (jfr a. prop. s. 75 och 6 kap. 1 § andra stycket brottsbalken).

Att Flickan A vid gärningarna var sovande och inte uppfattade vad hon utsattes för är alltså inte något som i sig innebär att kränkningserättning inte skulle kunna utgå. Inte heller den omständigheten att hon inte därefter informerats om gärningarna och att det är oklart om detta kommer att ske kan anses utgöra ett skäl för att hon inte skulle vara berättigad till kränkningserättning.

I förarbetena sägs visserligen att det får anses föreligga ett utrymme för att i särskilda fall även ta hänsyn till hur den utsatte i det enskilda fallet upplevt situationen vid bedömningen av hur allvarlig en kränkning varit (a. prop. s. 51 och 66). Det kan emellertid inte antas att en avsikt med detta uttalande skulle vara att exempelvis barn eller förståndshandikappade inte skulle ha rätt till ett skadeståndsrättsligt skydd mot kränkning i sådana fall då de inte blivit fullt informerade om vad de utsatts för eller saknat förmåga att tillgodogöra sig sådan information. De särskilda fall då det med hänvisning till den utsattes personliga upplevelse (eller hans agerande i sammanhanget) kan finnas anledning att anse att kränkningserättning är utesluten eller bör begränsas i förhållande till normal ersättning torde främst vara situationer där den utsatte kan sägas ha avstått från att värna sin integritet (jfr a. prop. s. 52 och 65 f.).

Att Flickan A var sovande vid gärningarna och, såvitt framkommit, inte därefter informerats om dessa utgör alltså inte skäl för att inte döma ut kränk-

ningsersättning. Med beaktande av gärningarnas art finner Högsta domstolen att den ersättning som Flickan A skall tillerkännas skäligen bör bestämmas till 50 000 kr.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Johan Munck, Dag Victor,
Ann-Christine Lindeblad, Ella Nyström (referent) och Kerstin Calissendorff
Föredragande revisionssekreterare: Karin Hellmont